

Sygn. akt IV CSK 43/17

POSTANOWIENIE

Dnia 17 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku I.W. i J.W.D.
przy uczestnictwie W.K., M.M.K., M.K.K., I.K. i P.K.
o zniesienie współwłasności nieruchomości,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej uczestnika postępowania P.K.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Z.
z dnia 14 maja 2015 r., sygn. akt I Ca [...]

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę
Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 grudnia 2014 r. Sąd Rejonowy w H. postanowił dokonać zniesienia współwłasności nieruchomości rolnej położonej we wsi Cz., gm. H. o powierzchni ogólnej 6,6683 ha obejmującej pięć działek, opisanej bliżej na mapie biegłego geodety K.K., wpisanej do Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w H. w dniu 20 lutego 2013 r., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr [...], w ten sposób, że:

- działkę nr [...] o pow. 1,58488 ha przyznał na współwłasność w udziałach $\frac{1}{2}$ wnioskodawcom I.W. i J.W – D.;

- działkę nr [...] o powierzchni 1,2674 ha przyznał uczestnikowi I.K.;

- działkę nr [...] o powierzchni 1,2676 ha przyznał uczestnikowi M.K.K.;

- działkę nr [...] o powierzchni 1,2894 ha przyznał uczestnikowi M.K.K.;

- działkę nr [...] o powierzchni 1,2588 ha przyznał uczestnikowi P.K.

oraz zasądził dopłaty pomiędzy uczestnikami, oddalił wniosek o rozliczenie pożytków, nakazał wzajemne wydanie nieruchomości stosownie do treści orzeczenia oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd ten ustalił, że współwłaścicielami przedmiotowej nieruchomości są wnioskodawcy I.W. i J.W – D. w udziale $\frac{1}{10}$ części oraz uczestnicy po $\frac{1}{5}$ części każdy z nich. Własność tej nieruchomości przechodziła na obecnych właścicieli w wyniku dziedziczenia. Sąd, dokonując wyboru sposobu zniesienia współwłasności kierował się opinią biegłego z zakresu rolnictwa. Biegły wskazał, że podział fizyczny tego gospodarstwa rolnego jest dozwolony i nie narusza zasad prawidłowej gospodarki, przy zachowaniu warunku odnośnie do powierzchni 1 ha i szerokości gruntu 15 m. Sąd dokonał podziału nieruchomości zgodnie z wariantem pierwszym zaproponowanym przez biegłego geodetę, który to wariant poparli wszyscy współwłaściciele poza uczestnikiem P.K.

Sąd Okręgowy w Z., po rozpoznaniu apelacji uczestnika P.K., postanowieniem z dnia 14 maja 2015 r. oddalił ją. Podzielił w pełni ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. Wskazał, że zarzuty

apelującego do opinii biegłego stanowią jedynie polemikę nieopartą na wiedzy. Wskazał, że podział nieruchomości będący konsekwencją tejże opinii mieści się w formalnych warunkach zachowania powierzchni i szerokości wydzielonych działek. Ponadto ewentualne ustanowienie służebności gruntowych w związku z podziałem nieruchomości jest zbędne, albowiem wszystkie wydzielone nieruchomości mają dostęp do drogi publicznej.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. uczestnik P.K. zaskarżył orzeczenie w całości. Podniósł zarzut naruszenia przepisów postępowania art. 387¹ § 2 k.p.c. oraz art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 619 § 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. W ramach zarzutu naruszenia prawa materialnego skarżący powołał obrazę art. 211 k.c., art. 213 k.c. oraz art. 212 § 1 k.c. Domagał się uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację merytorycznego rozpoznania sprawy w granicach zaskarżenia. W jego ramach sąd drugiej instancji musi samodzielnie dokonać prawnej oceny dochodzonego żądania i skonfrontowania jej z zaskarżonym orzeczeniem oraz jego uzasadnieniem. Sąd ten dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na materiale zebranym w pierwszej instancji. Przeprowadzone przez sąd pierwszej instancji dowody są każdorazowo przedmiotem oceny sądu drugiej instancji. Gdy podzielam ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji i dokonaną ocenę prawną może ograniczyć się do stwierdzenia, że przyjmuje ustalenia i wnioski za swoje. Ustala podstawę prawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji, kontroluje prawidłowość postępowania przed sądem pierwszej instancji, orzeka co do istoty sprawy, stosownie do wyników postępowania. Ma obowiązek zająć stanowisko do wszystkich podniesionych przez apelującego zarzutów. Rozpoznanie sprawy ma charakter merytoryczny i odbywa się po raz wtóry. Przewidziane w art. 378 § 1 k.p.c. rozpoznanie sprawy w granicach apelacji było przedmiotem wiążącej wykładni w uchwałach składów siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 (OSNC 1999 nr 7-8, poz. 124) i z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 (OSNC 2008 nr 6, poz. 55).

Wymagania stawiane uzasadnieniu sądu pierwszej instancji objęte art. 328 § 2 k.p.c. mają odpowiednie zastosowanie do uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji, zgodnie z odesłaniem uregulowanym w art. 391 § 1 k.p.c. Z dniem 27 października 2014 r. weszła w życie ustawa z dnia 29 sierpnia 2014 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 1296), którą został dodany do art. 387 k.p.c. § 2¹ stanowiący, że jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, uzasadnienie wyroku może zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Przepis ten ma zastosowanie do orzeczeń wydanych po dniu jego wejścia w życie. Wprowadza modyfikację wymagań dotyczących uzasadnień orzeczeń sądu drugiej instancji w stosunku do przewidzianych w art. 328 § 2 k.p.c. W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy jedynie częściowo przytoczył okoliczności faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, chociaż uczestnik P.K. podniósł w apelacji zarzuty naruszenia przepisów postępowania art. 233 § 1, art. 278 § 1, art. 286, art. 229 k.p.c., które odnoszą się do ustaleń faktycznych. Niezależnie od tego nie doszło do właściwego ustosunkowania się do tych zarzutów. Sąd Okręgowy poprzestał na stwierdzeniu, że są niesłuszne, bez bliższej motywacji. Taka sama sytuacja miała miejsce w stosunku do zarzutów naruszenia prawa materialnego, w ramach których uczestnik zarzucał, że przyznana mu działka nie ma rzeczywistego dostępu do drogi publicznej i nie jest możliwe prowadzenie na niej upraw rolnych. Odniesienie się do nich nie wyjaśnia przyczyn poprzestania na jednym z wariantów opinii biegłego geodety oraz arbitralnego stwierdzenia, że służebności są zbędne. Prowadzi to do konstatacji, że Sąd Okręgowy nie wziął także pod uwagę reguł rozpoznania sprawy w postępowaniu apelacyjnym. Sąd Najwyższy uznał, że braki uzasadnienia zaskarżonego postanowienia są tak istotne, że uniemożliwiają dokonanie jego kontroli kasacyjnej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie zostało przyjęte, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 i art. 387 § 2¹ k.p.c. (powołanie art. 387¹ § 2 k.p.c. było błędne) może być uznany za uzasadniony, jeżeli uniemożliwia zbadanie prawidłowości zaskarżonego orzeczenia w aspekcie powołanych podstaw

kasacyjnych (por. wyroki z dnia 14 września 2017 r., V CSK 666/16; z dnia 24 maja 2016 r., I PK 42/16; z dnia 12 czerwca 2015 r., I CSK 494/14 oraz postanowienie z dnia z dnia 28 sierpnia 2013 r., V CSK 363/12, niepublikowane).

Podkreślenia wymaga, że wykładnia przepisów regulujących zasady zniesienia współwłasności gospodarstwa rolnego (art. 213 i 214 k.c.) była przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego, w których podkreślano konieczność uwzględnienia zasad prawidłowej gospodarki rolnej (por. przykładowo postanowienia z dnia 20 maja 1998 r., I CKN 668/97; z dnia 7 marca 2008 r., III CSK 328/07; z dnia 24 stycznia 2013 r., V CSK 132/12; z dnia 22 października 2015 r., IV CSK 575/15; z dnia 12 lutego 2015 r., niepublikowane). Oznacza to, że dochowanie tego wymagania powinno znaleźć odzwierciedlenie w motywach także orzeczenia sądu drugiej instancji.

Z tych względów zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

jw

a.ł